

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060301

DOM
2021-09-07
Stockholm

Mål nr
P 3023-20

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2020-02-24 i mål nr P 5397-18,
se bilaga A

PARTER

Klagande

1. F.H.

2. C.L.

3. K.T.

4. H.W.

5. R.W.

6. T.W.

Motparter

1. Aktiebolaget Lan Invest

2. Arkösunds Samfällighetsförening

Dok.Id 1678528

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

3. B.E.

4. P.E.

5. Fortifikationsverket

6. M.G.

7. K.G.

8. J.H.

9. Y.H.

10. M Gade Aktiebolag

11. A.N.

12. Norrköpings kommun

13. C.E.P.

14. L.P.

15. C.T.

16. H.T.

17. P.T.

18. S.W.

SAKEN

Detaljplan för fastigheterna A, B och C med närområde inom Arkösund i Norrköpings kommun, del 2

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom upphäver Mark- och miljööverdomstolen Norrköpings kommuns beslut den 18 september 2018, § 191 (SPN2008/0263 214) om att anta detaljplan för fastigheterna A, B och C med närområde inom Arkösund i Norrköpings kommun, del 2.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

F.H., C.L., H.W., R.W., K.T. och T.W. (klagandena) har yrkat att detaljplanen upphävs. T.W. har i andra hand yrkat att vissa områden av detaljplanen upphävs.

Norrköpings kommun har motsatt sig ändring.

Aktiebolaget Lan invest, M Gade Aktiebolag, M.G. och A.N. (fastighetsägarna) har motsatt sig ändring.

Övriga sakägare inom plan har beretts tillfälle att yttra sig.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Klagandena har i huvudsak åberopat samma omständigheter som i mark- och miljödomstolen. Därutöver har klagandena anfört bl.a. att kommunen i mars 2020 har meddelat att det inte längre är aktuellt med en allmän dagvattenanläggning utan att ansvaret för att lösa dagvattenfrågan faller på exploatören samt att huvudmannaskapet för de områden som är allmän platsmark är oklart.

Kommunen har anfört i huvudsak följande till stöd för sin talan. Länsstyrelsens beslut att upphäva planen avseende tre kvartersmarkområden innebär att ett mindre antal tomter kommer att möjliggöras och att en mindre andel hårdgjorda ytor uppstår. Därmed blir förändringarna i dagvattenflödena mindre än vad dagvattenutredningen räknat med. Förutsättningarna för att skapa ett verksamhetsområde för dagvatten har ändrats. Området utgör inte längre en samlad bebyggelse och det finns inte behov av ett kommunalt dagvattennät i området. Det är därför inte längre aktuellt med ett kommunalt huvudmannaskap för dagvatten. Det åligger exploatören att säkerställa att dagvattenhanteringen löses på ett ändamålsenligt sätt. I planen finns flera bestämmelser som syftar till en hållbar och ändamålsenlig dagvattenhantering. Dessa är följande: Bestämmelsen naturmarksområden (NATUR) som leder till att en mindre andel hårdgjord yta skapas inom planområdet jämfört med tidigare. Två

naturmarksområden som har fått bestämmelsen dagvatten (NATUR dagvatten) vilket innebär att dagvattendamm eller utjämningsyta för fördröjning av dagvatten ska finnas. Inom kvartersmarken som berör de flesta tomterna finns en bestämmelse (n₁) som reglerar att minst 50 procent av tomten ska bevaras som skogstomt. Det finns även en bestämmelse (n₂) som anger att dike för avledning av dagvatten ska anordnas. Inom friluftsområdet (N) finns en bestämmelse (n₃) som reglerar att parkeringen med tillhörande infartsväg ska utformas med genomsläpplig markbeläggning.

Fastighetsägarna har till stöd för sin inställning anfört bl.a. följande. Kommunen har åtagit sig i exploateringsavtalet att omhänderta dagvattenhanteringen inom området. Avtalet är inte villkorat utan ett kommunalt dagvattenomhändertagande ska anordnas. Planbestämmelserna räcker också för ett fullgott dagvattenomhändertagande. Dagvattenfrågan är mycket väl utredd i målet.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Eftersom målet planarbetet inleddes före den 2 maj 2011 ska den äldre plan- och bygglagen (1987:10), ÄPBL, tillämpas i målet.

Borde planförslaget ha ställts ut på nytt?

Klagandena har invänt att planförslaget borde ha ställts ut på nytt, detta med hänsyn till de ändringar som har gjorts i förslaget och till att det gått över sju år mellan utställningen och antagandet av planen.

Mark- och miljööverdomstolen delar underinstansernas bedömningar att det inte varit frågan om sådana väsentliga ändringar som avses i 5 kap. 27 § tredje stycket ÄPBL. Inte heller den omständigheten att det gått över sju år mellan utställningen och antagandet av detaljplanen medför att planförslaget borde ha ställts ut på nytt.

Lämplig markanvändning

Syftet med detaljplanen var att skapa 27 nya tomter för bostadsbebyggelse i Arkösund. Länsstyrelsen beslutade att överpröva planen och upphävde delar av den. Beslutet innebar att ca 10 av de tilltänkta tomterna togs bort.

Mark- och miljööverdomstolen delar mark- och miljödomstolens bedömning att det inte finns skäl att upphäva beslutet att anta detaljplanen med hänsyn till exploateringsgraden, trafikbelastningen och trafiksäkerheten eller strandskyddet.

Avgörande för utgången i målet är enligt Mark- och miljööverdomstolen frågan om dagvattenhanteringen.

Enligt ÄPBL är utgångspunkten vid planläggning att mark ska vara från allmän synpunkt lämplig för ändamålet för att få användas för bebyggelse (se 1 kap. 6 § ÄPBL). För att marken ska vara lämpad för ändamålet krävs bl.a. att det är möjligt att ordna vattenförsörjning och avlopp. Bebyggelse skall lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet bland annat med hänsyn till jord, berg- och vattenförhållandena och möjligheterna att ordna vattenförsörjning och avlopp (se 2 kap. 3 § ÄPBL). Kommunen kan med stöd av 5 kap. 7 och 8 § ÄPBL i planen ta in bestämmelser som behövs för att i ett sammanhang reglera de fysiska förhållanden som från allmänna eller grannelagsrättsliga synpunkter behöver bestämmas, bl.a. vad gäller frågor om dagvatten. Frågan om hanteringen av dagvatten kan vara av avgörande betydelse för genomförandet av en detaljplan. Kommunen måste därför i planhandlingarna klargöra att det finns förutsättningar för att kunna hantera dagvattnet (se rättsfallet MÖD 2013:14).

Planen innehåller vissa bestämmelser som syftar till att lösa dagvattenhanteringen. Två naturmarksområden har fått bestämmelsen dagvatten, vilket innebär att dagvattendamm eller utjämningsyta för dagvatten ska finnas. Vidare finns en bestämmelse som innebär att dike för avledning av dagvatten ska anordnas på två platser. Slutligen finns också bestämmelser som begränsar andelen hårdgjord yta inom planområdet.

Kommunen har i planbeskrivningen hänvisat till en promemoria (Sammanställning förutsättningar för detaljplan A, B och C, 2018-04-26, Norrköping Vatten och Avfall AB) som tagits fram för dagvattenhanteringen i planområdet och att det enligt denna krävs en gemensam enhetlig lösning för att avleda dagvattnet i området eftersom markens beskaffenhet i området inte har några goda förutsättningar för infiltration och de nya gatorna inte höjdsätts i planen. I promemorian anges vidare att ett kommunalt verksamhetsområde för dagvatten ska byggas ut, vilket innebär att va-huvudmannen enskilt tar ansvar för att leda dagvatten till recipienten Östersjön utan att använda områdets och vägföreningens befintliga lösningar. Av promemorian framgår också att höjdsättning och planering avseende flöden vid extrema regn behöver beaktas noga för att minska risken för skador på byggnader på vissa tomter inom planområdet. Några av dessa tomter har dock tagits bort genom länsstyrelsens beslut.

Efter länsstyrelsens beslut om att minska antalet nya tomter i detaljplanen har kommunen angett att det inte längre är aktuellt att va-huvudmannen ska ta ansvar för omhändertagandet av dagvattnet inom planområdet. Kommunen har istället hänvisat till att planens dagvattenbestämmelser i sig är tillräckliga, bl.a. med hänsyn till det minskade antalet tomter. De har även anfört att det åligger exploatörerna att säkerställa att dagvattenhanteringen löses på ett ändamålsenligt sätt. Exploatörerna har i sin tur uppgett att kommunen genom exploateringsavtalet är bunden till att ansvara för dagvattenfrågan.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Enligt planbeskrivningen och den utredning om dagvattenhanteringen som presenterats har det varit en förutsättning att en gemensam enhetlig dagvattenlösning tillskapas. Detta skulle ske genom ett kommunalt verksamhetsområde för dagvatten som inte använde områdets och vägföreningens befintliga lösningar. Efter beslutet att begränsa antalet tomter är en sådan lösning inte längre aktuell utan kommunen hävdar att planens dagvattenbestämmelser är tillräckliga.

Av dagvattenutredningen framgår att markens förutsättningar för infiltration är mindre goda inom planområdet och att vissa tomter är olämpligt placerade med hänsyn till vattenflöden vid extrema regn. Några av dessa tomter har visserligen tagits bort ur planen men andra står kvar. Varken kommunen eller fastighetsägarna har presenterat några närmare beräkningar av vattenflöden eller tillräckliga förklaringar om hur dagvattnet är tänkt att hanteras med de nya förutsättningarna. De nya gatorna är vidare inte höjdsatta i planen vilket tidigare har angivits som ett skäl för att kräva en gemensam enhetlig lösning. Mot denna bakgrund anser Mark- och miljööverdomstolen att de bestämmelser som detaljplanen innehåller inte tillräckliga för att det ska anses klarlagt att det finns förutsättningar att hantera dagvattnet, detta även med beaktande av att antalet tomter inom planområdet har minskats och ersatts av naturområden.

Mark- och miljööverdomstolen anser således att det inte är klarlagt hur dagvattenhanteringen ska säkerställas inom den överklagade detaljplanen. Det finns därför skäl att upphäva detaljplanen. Vad fastighetsägarna anfört om kommunens skyldigheter enligt exploateringsavtalet påverkar inte denna bedömning.

Överklagandet ska därför bifallas och kommunens beslut om att anta detaljplanen upphävas.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Fredrik Ludwigs och Ulf Wickström, referent, tekniska rådet Inga-Lill Segnestam samt hovrättsrådet Katarina Berglund Siegbahn.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2020-02-24
meddelad i
Växjö

Mål nr P 5397-18

PARTER

Klagande

1. B.E.

2. F.H.

Ombud: Advokat H.K.

3. C.L.

4. K.T.

5. H.W.

6. R.W.

7. A.W.

8. T.W.

Dok.Id 508729

Postadress

Box 81
351 03 Växjö

Besöksadress

Kungsgatan 8

Telefon

0470-560 100

E-post: mmd.vaxjo@dom.se
www.vaxjotingsratt.domstol.se

Telefax**Expeditionstid**

måndag – fredag
08:00–16:00

Motpart
Norrköpings kommun

ÖVERKLAGAT BESLUT

Norrköpings kommuns beslut den 18 september 2018, ärende nr SPN 2008/0263
214, se bilaga 1

SAKEN

Detaljplan för fastigheterna A m fl i Arkösund, Norrköpings kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avvisar B.E.s överklagande.

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandena i övrigt.

BAKGRUND

Stadsplaneringsnämnden i Norrköpings kommun (kommunen) beslutade den 18 september 2018, § 191, att anta detaljplanen för fastigheterna A, B och C med närområde inom Arkösund 0581K-P12/2, del 2. Syftet med detaljplanen är bl.a. att möjliggöra tillskapandet av 27 nya tomter för bostadsbebyggelse i Arkösund.

K.T. (E), B.E. (I), F.H. (C), T.W. (G), H.W. och R.W. (F), A.W. (H) och C.L. (D), och har överklagat kommunens beslut till mark- och miljödomstolen.

Länsstyrelsen i Östergötlands län beslutade den 17 oktober 2018 att med stöd av 12 kap. 1 § ÄPBL överpröva kommunens antagandebeslut. Länsstyrelsen beslutade därefter den 14 december 2018, efter medgivande från kommunen, att upphäva delar av den antagna detaljplanen. Länsstyrelsens beslut innebär att cirka 10 av de tilltänkta 27 tomterna inte kommer att kunna tillskapas.

YRKANDEN M.M.

K.T. har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva kommunens beslut att anta den aktuella detaljplanen och att planförslaget ska ställas ut på nytt för att ge berörda sakägare rådrom för ytterligare synpunkter.

Som grund för överklagandet har han anfört huvudsakligen följande.

Detaljplanen ställdes ut 2011, för sju och ett halvt år sedan. Med hänvisning till att så lång tid förflutit borde ny utställning skett innan detaljplanen antogs. Nya fastighetsägare och andra omständigheter kan även ha tillkommit under åren som förflutit. Av handlingen Utlåtande, framgår icke redaktionella förändringar i planen, som bland annat innebär att ett antal tomter ska kunna bli så små som 1 000 m² och att planområdet har förändrats. Därutöver har även Naturmark gjorts om till Parkering i ett område angivet som Nn3. Övergripande borde andra mot Arkösund centralare områden prioriteras som medför avsevärt mindre ingrepp i miljön. Om

detaljplanen ändå ska fastställas för detta känsliga område bör antalet tomter reduceras med cirka 40 % genom en eller flera åtgärder. Av handlingarna framgår på flera ställen att kommunen benämner detta som stora tomter, vilket är helt felaktigt för det område som avses att bli exploaterat. Det är snarare att se som en ordinär villatomt. Vid en översyn av övriga tomter i närområdet ligger medeltomten på över 4 000 m². Detaljplanen tillåter en byggnadsyta om 140 m² samt därutöver upp till 80 m² för komplementbyggnader. Huvudbyggnaden kan byggas i två plan plus suterrängplan. Det innebär en total bostadsyta på upp till 420 m². Därutöver skulle ev. Attefallshus kunna byggas inom ramen för komplementbyggnad. Området är idag ett utpräglat fritidshusområde med inslag av permanentboende. Byggnader anpassade för åretruntboende bör i första hand lokaliseras närmare Arkösunds centrala delar. Om flertalet tomter utgörs av tvåbostadshus kommer detta att ytterligare öka slitaget på skog och mark negativt. Någon närmare utredning avseende konsekvenserna för Världens ändevägen, med hänsyn till den kraftigt utökade trafiken synes inte ha genomförts eller redovisats. Det finns oklarheter hur dagvattnet ska tas om hand. För de befintliga fastigheter som ligger lägre än de föreslagna nya fastigheterna är det mycket viktigt att dagvattenfrågan kommer att lösas utan negativa konsekvenser för kringliggande bebyggelse.

B.E. har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva kommunens beslut att anta den aktuella detaljplanen.

Han har som grund för överklagandet anfört huvudsakligen följande.

Samråd om planen hölls under 2010 och planen var utställd i maj 2011. Sedan dess har det skett ett antal förändringar i närområdet. En del nya fastigheter har bildats och andra har bytt ägare. Dessutom har man påbörjat arbetet med en detaljplan för centrala Arkösund. Han menar därför att man borde genomfört nytt samråd och utställning av planförslaget. Han ifrågasätter också om inte detaljplanen i stora delar strider mot översiktsplanen. När det gäller strandskyddet så anser han inte att det föreligger särskilda skäl för att upphäva det. Den lilla grusvägen utgör inte en sådan barriär att den kan sägas avskilja området från vattnet. Calluna har på kommunens uppdrag gjort en naturvärdesinventering, vilken finns som bilaga till planförslaget.

Slutsatsen måste enligt hans mening vara att de områden som i naturvärdesinventeringen betecknats som område 1, 6 och 4 inte ska exploateras. Dessutom måste zoner runt dessa områden sparas. Även spridningskorridorer för rödlistade arter mellan områdena och andra angränsande områden bör sparas. Till planförslaget är fogat en miljökonsekvensutredning. I denna förs ett märkligt resonemang som går ut på att eftersom det endast är 12 hektar som nu är aktuellt för exploatering, så gör det inte så mycket. Han delar inte den uppfattningen. Exploateringen innebär att ortsborna och turister förvägras upplevelsen av det nu aktuella området. Enligt planförslaget så möjliggörs anläggandet av en större brygganläggning vid J. Hans uppfattning är att allmänhetens behov av sådana anläggningar inte uppväger skyddsintressena om man beaktar att det redan finns ett kommunalt bad, med bryggor, endast några hundra meter därifrån.

F.H. har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva kommunens beslut att anta den aktuella detaljplanen.

Han har som grund för överklagandet anfört huvudsakligen följande.

Han äger fastigheten Norrköping Arkösund C. Delar av C detaljplanelades genom beslut som vann laga kraft 2012-01-20. Kommunen lämnade därvid inte någon information om att planprocessen skulle fortgå för ytterligare fastigheter. Han har sedan han i december 2012 betalat plankostnader och kostnader för anslutning till VA-nätet, inte hört något om att planprocessen skulle fortskrida. Han har inte kallats till samråd och han har inte fått sig tillsänt något samrådsyttrande för granskning. Det sagda innebär att Stadsplaneringsnämndens beslut inte tillkommit i laga ordning, vilket innebär att det skall undanröjas. I sak innebär den beslutade detaljplanen att det nu tillförda planområdet, som bl.a. består av 27 tomter för villabebyggelse, kommer att avbördas

allt dagvatten, utan rening och utan fördröjning på C. Det innebär att avloppsvatten som genereras inom planområdet skall tas om hand på den del av C, som i detaljplanen avsatts som "NATUR". Orenlighet som avloppsvattnet innehåller kommer att infiltreras och ackumuleras på C. Dagvattenfrågan är inte närmare utredd i den MKB som utförts inom ramen för planarbetet.

Huvudmannaskapet och ansvaret för den naturliga ”dagvattendamm/ infiltrations-anläggning, som Kålebo C skall tillhandahålla är inte närmare utredd.

T.W. har yrkat i första hand att mark- och miljödomstolen ska upphäva kommunens beslut att anta den aktuella detaljplanen. Han yrkar i andra hand att delar av området ska undantas från detaljplanen.

Han har som grund för överklagandet anfört huvudsakligen följande.

Han äger fastigheten Norrköping G som gränsar till det område som omfattas av detaljplanen. Han anser att det föreligger en formell brist i antagandet, dels då väsentliga ändringar gjorts i förslaget sedan utställningen, dels på grund av den mycket långa tidsperiod som förflutit sedan förslaget var utställt, dels då länsstyrelsen inte beslutat om upphävande av strandskydd för området som omfattas av detaljplanen. Detaljplanen strider vidare mot tydlighetskravet och planförslaget innebär en betydande olägenhet, då väsentliga ändringar gjorts i förslaget sedan utställningen.

H.W. och R.W. har – som det får förstås – i första hand yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva kommunens beslut att anta den aktuella detaljplanen. I andra hand har de yrkat att delar av detaljplanen ska upphävas.

De har som grund för överklagandet anfört huvudsakligen följande.

De kan konstatera att det gått väldigt lång tid mellan första tillfället och den nu aktuella detaljplanen, som i sin tur innehåller tillräckligt omfattande förändring som i kombination med tidsutdräkten motiverat en ny förslagsrunda. Enligt detaljplanen överlåter entreprenörerna till Norrköpings Vatten och Avfall (Norda) att ordna med dagvatten för en del av de nya fastigheterna väster om F. De som ägare till F vill i sammanhanget framföra att de förutsätter att de nya fastighetsägarna har det fulla ansvaret för att hantera sitt eget dagvatten på fastigheterna efter avstyckning enligt nu gällande lag, oavsett om Norda skall ordna med ledning för dagvatten vid fastighetsbildningen. Erfarenheten från innevarande års översvämningar på F avskräcker där bl.a. dagvatten rann från aktuellt

skogsområde, vägen, andra fastigheter in på F i sådan omfattning att vattnet blev stående kvar på ängen på F hela vintern. Som fastighetsägare har de därför dränerat om aktuell äng och vill inte göra det en gång till därför att ansvarsfrågan kring dagvatten upplevs otydligt. De förutsätter att dagvattenfrågan löses på sådant sätt att dagvattnet från de nybildade fastigheterna överhuvudtaget inte dräneras på sådant sätt att det leds ner till sjön med åtföljande övergödning av närområdet i Östersjön.

De delar kommunens allmänna bedömning att bostäder behöver byggas i kommunen, och förstår entreprenörernas vilja att efterkomma denna önskan i Arkösund. Den antagna detaljplanen saknar tydliga preciseringar avseende brygga och båtplats samt om den samfälliga vägen S:7 skall användas för trafik till och från WB-området eller om kommunen och entreprenörerna tänkt sig att ägarna till de nya fastigheterna skall ta sig till WB-området på annat sätt än vägen S:7 varför de avvisar detaljplanen helt i nuvarande skick. Den befintliga vägen S:7 är mycket smal och slutar i fastigheten F, vilket den alltid har gjort. I praktiken är det bara de i F som året om trafikerar denna väg för närvarande.

Mot bakgrund av att detaljplanen saknar nödvändig information om hur trafiken till WB-området är tänkt att regleras i området och att det saknas upplysningar om hur WB-området skall utformas i detalj vill de att kommunen undantar detaljplanen i denna del. Av detaljplanen framgår att området närmast sjön är markerat som park eller naturområde, d.v.s. det är inte möjligt att anordna parkeringsplatser inom parkområdet eller att dra någon väg inom området. Sammanfattningsvis hemställer de att WB-området undantas från fastställelse tills man visat hur man praktiskt tänkt lösa frågan om tillfart till parkering vid ev. framtida småbåtshamn. De vidhåller uppfattningen att aktuellt förslag till avstyckning inverkar menligt på det planerade parkområdet öster därom mot havet.

A.W. har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva kommunens beslut att anta den aktuella detaljplanen.

Han har som grund för överklagandet anfört huvudsakligen följande.

Samråd beträffande planen hölls sommaren 2010 och planen var utställd våren 2011. Det har förflutit så pass lång tid sedan planen var föremål för samråd och utställning att de ställningstaganden som då gjordes behöver omprövas och uppdateras.

Calluna har på kommunens uppdrag gjort en naturvärdesinventering vilken finns bilagd planförslaget. I rapportens sammanfattning står det att bryggor kan anläggas givet vissa omständigheter bl.a. står det på sidan 3 att vassområdet söder om Vaktudden är en viktig plats för uppväxt av fisk. Nybyggnation av bryggor anses skada miljöintressen som också beskrivs i miljöutredningen. I detaljplanen omnämns bodar som kan anläggas i vad han förmodar är i vattenområdet söder om Vaktudden. Den uppgiften är helt ny och är ytterligare ett skäl till att detaljplanen ej kan godkännas utan att en ny utställning görs för att berörda grannar kan lämna synpunkter på lämplig placering samtidigt som miljöintressen omprövas. Vidare har nya bryggor anlagts under 2018 i vassviken söder om Vaktudden vilka byggts med ett avstånd som är närmare än 4,5 meter till angränsande tomtgräns. Några grannegodkännanden till detta har inte registrerats och därför bör bryggorna anpassas till gällande lagstiftning, utgivna bygglov och strandskyddsdispens. Idén att pressa ner ytterligare bryggplatser med ”skohorn” i känslig natur är ej lämpligt av ovan angivna skäl. Detaljplanen bör därför upphävas.

C.L. har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva kommunens beslut att anta den aktuella detaljplanen.

Han har som grund för överklagandet anfört huvudsakligen följande.

Det föreligger en formell brist i antagandet av detaljplanen dels då väsentliga ändringar gjorts i förslaget sedan utställning, dels på grund av den mycket långa tidsperiod som förflutit sedan förslaget var utställt, dels då länsstyrelsen inte beslutat om upphävande av strandskydd för området som omfattas av detaljplanen. Planförslaget innebär en betydande olägenhet för berörda grannar. I detaljplanen har flera användningsområden ändrats efter utställningen, bl.a. har två

naturmarksområden (allmän platsmark) ändrats till området för friluftsliv (kvartersmark). Vad gäller området till vänster har en planbestämmelse lagts till angående genomsläpplig markbeläggning för parkering med tillhörande infart. I det högra området har en byggrätt tillkommit för sjöbodar på sammanlagt 15 kvm. Ändringarna som gjorts påverkar miljön i området och är av intresse för allmänheten. I praxis har ändring av användning från allmän platsmark till kvartersmark för bl.a. park med lekplats ansetts väsentlig och därmed föranlett att ny utställning krävts (se mark- och miljööverdomstolens dom den 7 mars 2014 i mål P 7464-13). Mot bakgrund av ovan anser han att de ändringar som gjorts i detaljplanen efter utställningen är av sådan natur att kravet på väsentlighet uppnås. Kommunen har emellertid inte ställt ut planförslaget på nytt. Mot bakgrund av dessa formella brister i antagandeprocessen bör beslutet att anta detaljplanen upphävas.

Detaljplanen var föremål för utställning i maj 2011 men antogs först i september 2018. Det har därmed förflutit sju år och fyra månader mellan utställningen och antagandet. Denna långa tidperiod har medfört att detaljplanen förlorat sin aktualitet, vilket utgör en formell brist i antagandeprocessen.

Länsstyrelsen beslutade den 6 december 2011 att upphäva strandskyddet för den första delen av planförslaget som antogs 2011. Han vill framhålla att detta beslut om upphävande av strandskydd endast omfattar rödmarkerade områden i den till beslutet bifogade kartan. För resterande område i plankartan finns således inget beslut om upphävande av strandskydd. Kommunen antog därmed detaljplanen utan att strandskyddsfrågan var avgjord. Mot bakgrund härav föreligger en formell brist i antagandeprocessen och beslutet att anta detaljplanen bör därför upphävas.

Marken från Världens Ändevägen och ner mot vattnet samt dess strandlinje är det enda kvarvarande området inom Arkösunds tätort som inte är ianspråktaget av privata tomter med bebyggelse. För det fall marken emellertid bebyggs med båtbyggor sker en allvarlig inskränkning av tillgängligheten för allmänheten eftersom en sådan brygganläggning privatiserar stranden. Därmed hindras

allmänhetens tillträde till denna. En byggnation av båtbygga på det aktuella området skulle synnerligen förändra landskapsbilden och vara synlig på mycket långt håll. Sett från sjövägen skulle en byggnation vara mycket påtaglig då farleden endast går ett par hundra meter utanför det utmärkta vattenområdet. Det ska härvid framhållas att fastigheten på det aktuella området, A, varit föremål för prövning gällande strandskyddsdispens i miljödomstolen (mål M 3224-03, dom den 19 december 2003). I målet fastställde miljödomstolen att byggnation av fritidshus på fastigheten A i väsentlig mån skulle skada landskapsbilden, dispens från strandskyddet beviljades således ej. Planområdet ingår dessutom i riksintressen för naturvård och friluftsliv i Östergötlands skärgård.

Samfälligheten S:7 innebär att vägen som sträcker sig ned mot vattnet är tänkt att nyttjas för att nå brygganläggningen. Mot bakgrund av att det inte finns någon annan väg för att nå båtplatserna kommer den vägen att belastas med väsentligen ökad trafik. I egenskap av lagfaren ägare till D som är delägare i gemensamhetsanläggningen GA:3 inom F som gränsar till nämnda område motsätter han sig ovanstående.

DOMSKÄL

Talerätt

Enligt 13 kap. 8 § PBL med hänvisning till 42 § förvaltningslagen (2017:900) får ett beslut överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot. För att man ska tillerkännas klagorätt har det i rättspraxis krävts att beslutet antingen påverkar den klagandes rättsliga ställning eller rör ett intresse som denne har och som på något sätt har erkänts av rättsordningen. Sådant s.k. skyddssyfte kan komma till uttryck exempelvis genom bestämmelser om att de ska beredas tillfälle att yttra sig innan beslut fattas, eller genom att det på annat sätt framgår att beslutsmyndigheten ska ta hänsyn också till av dem företrädde intressen (se SOU 2010:29 s. 654).

När det gäller antagande av detaljplaner har ett sådant beslut i praxis ansetts angå ägare till fastigheter eller boende i fastigheter som ligger inom planområdet eller

som gränsar direkt till detta eller endast skiljs av en väg. Även andra som på annat sätt är särskilt berörda med hänsyn till arten och omfattningen av den aktuella åtgärden, exempelvis vad gäller natur- eller trafikförhållanden på platsen, kan ha klagorätt. Således kan en fastighetsägare som, trots att fastigheten ligger utanför planområdet, t.ex. orsakas påtagliga olägenheter av ett planbeslut genom att den planerade bebyggelsen förutsätter genomfartstrafik vid fastigheten, tillerkännas klagorätt (se NJA 2017 s. 421).

Vid sidan av det allmänna kravet i 13 kap. 8 § PBL och 42 § förvaltningslagen gäller enligt 13 kap. 11 § PBL att ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan får överklagas endast av den som före utgången av granskningstiden skriftligen har framfört synpunkter som inte har blivit tillgodosedda. Bestämmelsen har samband med föreskriften i 5 kap. 11 § PBL, enligt vilken bl.a. alla kända sakägare, bostadsrättshavare, hyresgäster och boende som berörs, men även de myndigheter, sammanslutningar och enskilda i övrigt som har ”ett väsentligt intresse” av ett förslag till detaljplan, ska beredas tillfälle till samråd.

Talerätt för B.E. äger fastigheten Norrköping I. Fastigheten I gränsar inte till planområdet och den är belägen på ett sådant avstånd från planområdet att B.E. inte kan anses berörd av kommunens antagandebeslut, såsom fastighetsägare, på ett sådant sätt att han kan tillerkännas rätt att överklaga beslutet. Enbart den omständigheten att han som fastighetsägare i Arkösund har lämnat synpunkter på kommunens planförslag medför inte i sig en rätt att överklaga kommuns antagandebeslut. Det har inte heller framkommit att han skulle ha rätt att överklaga kommunens planbeslut på annan grund. Hans överklagande ska därför avvisas.

Tillämpliga bestämmelser

Eftersom planarbetet inleddes före den 2 maj 2011 ska plan- och bygglagen (1987:10), ÄPBL, tillämpas i målet.

Enligt 1 kap. 5 § ÄPBL ska, om inte annat är särskilt föreskrivet, vid prövning av frågor enligt denna lag både allmänna och enskilda intressen beaktas.

Enligt 2 kap. 1 § ÄPBL ska mark- och vattenområden användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde skall ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning. Vid planläggning ska bestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken tillämpas.

Enligt 2 kap. 2 § ÄPBL ska planläggningen, med beaktande av natur- och kulturvärden, främja en ändamålsenlig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden, kommunikationsleder och andra anläggningar. Även en från social synpunkt god livsmiljö, goda miljöförhållanden i övrigt samt en långsiktigt god hushållning med mark och vatten och med energi och råvaror skall främjas. En god ekonomisk tillväxt och en effektiv konkurrens skall främjas.

Enligt 2 kap. 3 § ÄPBL ska bebyggelse lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn bl.a. till de boendes och övrigas hälsa och säkerhet, jord-, berg- och vattenförhållandena, möjligheterna att anordna trafik, vattenförsörjning och avlopp samt annan samhällsservice samt möjligheterna att förebygga vatten- och luftföroreningar och bullerstörningar.

Enligt 5 kap. 2 § ÄPBL ska vid utformning av en detaljplan skälig hänsyn tas till befintliga bebyggelse-, äganderätts- och fastighetsförhållanden som kan inverka på planens genomförande.

Av 5 kap. 23 § ÄPBL framgår att innan detaljplanen antas, ska kommunen ställa ut planförslaget under minst tre veckor. Den som vill lämna synpunkter på förslaget ska göra detta skriftligt under utställningstiden.

Av 5 kap. 27 § första stycket ÄPBL framgår att efter utställningstiden ska kommunen sammanställa de synpunkter som senast under utställningstiden har framförts skriftligen och redovisa sina förslag med anledning av dem i ett utlåtande som ska fogas till handlingarna i ärendet. Av tredje stycket samma paragraf framgår att om förslaget ändras väsentligt efter utställningen, skall ny utställning ske.

Enligt 12 kap. 1 § ÄPBL ska länsstyrelsen överpröva kommunens beslut bland annat om beslutet kan antas innebära att ett riksintresse enligt 3 och 4 kap. miljöbalken inte tillgodoses. Om länsstyrelsen vid prövningen finner att ett riksintresse inte tillgodoses ska länsstyrelsen enligt 12 kap. 38 § PBL upphäva kommunens beslut i sin helhet. Om kommunen har medgett det, får beslutet upphävas till en viss del.

Skulle planförslaget ställts ut på nytt?

Som framgår ovan behöver ett planförslag som varit utställt för granskning ställas ut på nytt endast om det är frågan om väsentliga ändringar som gjorts i det tidigare utställda förslaget. I lagkommentaren (se Didón m.fl., Plan- och bygglagen, suppl. 12 okt 2006, s. 5:136) anges att det i kravet på väsentlighet, med hänsyn till syftet med en utställning, torde få anses ligga att det ska vara fråga om ändringar som påverkar miljön inom planområdet eller en del av detta och som är av intresse för allmänheten eller har påtaglig betydelse för sakägare och andra inom det område som berörs av ändringen.

Förslaget till detaljplan för fastigheterna A, B och C med närområde inom Akösund, del 2, har varit utställt under perioden 2 – 30 maj 2011. Detaljplanen har sedan inte antagits förrän den 18 september 2018. Lagstiftningen reglerar inte hur lång tid som får förflyta mellan utställning och antagande. Den långa tiden innebär i sig en viss risk för att syftet med utställningsförfarandet förfelas och att planen förlora i aktualitet.

Av handlingarna i målet, främst Utlåtande del 2, den 3 september 2018 framgår de ändringar som gjorts i planen efter att planförslaget ställdes ut. Bland annat har följande ändringar i planförslaget gjorts:

- En del av lokalgata har tagits bort och ersatts med en vändplan och till viss del även med ett "NATUR dagvatten"-område.
- Ett "N"- område för friluftsliv med en planbestämmelse om genomsläpplig markbeläggning för parkering med tillhörande infart har lagts till.
- Ett "N"-område för friluftsliv med en byggrätt på sammanlagt 15 kvadratmeter för sjöbodar har lagts till. Maximalt två sjöbodar tillåts.
- Två "NATUR"-områden, varav ett är nytt, har kompletterats med utformningsbestämmelsen "dagvatten" som innebär att dagvattendamm eller utjämningsyta för fördröjning av dagvatten ska finnas.

Mark- och miljödomstolens bedömning

I 5 kap. 3 § ÄPBL stadgas en skyldighet att i en detaljplan redovisa allmänna platser och kvartersmark. Om ett område redovisas som allmän plats eller kvartersmark får konsekvenser för såväl ansvar för som nyttjande av marken. De två mindre "N"-områden som lagts till som kvartersmark med beteckningen "Friluftsområde", var i det utställda planförslaget angivna som allmän plats med beteckningen "NATUR". Eftersom det är frågan om mycket små områden som ändrats från allmän plats "NATUR" till kvartersmark "Friluftsområde" gör domstolen samma bedömning som kommunen att det inte är frågan om sådana väsentliga ändringar som har inneburit att planförslaget har måst ställas ut igen. Inte heller övriga ändringar som gjorts i planförslaget har varit sådana väsentliga ändringar att förslaget behövt ställas ut på nytt innan planförslaget antagits. Vad de klagande anfört i den delen föranleder inte domstolen att göra någon annan bedömning.

Prövningsramen

Av 1 kap. 2 § ÄPBL framgår att det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten. Det innebär att det är kommunen som, inom relativt vida ramar, avgör hur bebyggelsemiljön ska utformas i kommunen.

Vid överprövning av en kommuns beslut att anta en detaljplan har mark- och miljödomstolen enligt 13 kap. 8 § första stycket ÄPBL endast att antingen fastställa eller upphäva beslutet i dess helhet. Delvis upphävande eller ändringar av beslutet får endast göras om kommunen har medgett det eller om det är fråga om ändringar av ringa betydelse. Mark- och miljödomstolen har således i detta mål inte möjlighet att ta ställning till alternativa lösningar. Domstolens överprövning innebär därför i första hand en kontroll av att kommunens beslut rymms inom det handlingsutrymme som kommunen har enligt ÄPBL och de krav som ställs på beslutsunderlag och beredningsförfarande.

Som framgår ovan har länsstyrelsen med stöd av 12 kap. 1 och 3 §§ ÄPBL upphävt delar av den av nämnden antagna detaljplanen. De områden som länsstyrelsen upphävt är i planförslaget angivna som kvartersmark med beteckningen "B" Bostäder, en- eller tvåbostadshus (villor) ej parhus. Länsstyrelsens beslut innebär att områden motsvarande ca tio tomter undantas från exploatering. Av beslutet framgår vidare att länsstyrelsen bedömer att genomförande av planens övriga delar är från allmän synpunkt lämplig och förenligt med en god hushållning i enlighet med 2 kap. 1 § ÄPBL.

Mark- och miljödomstolens bedömning i sak

De klagande har gjort gällande att det blir för små tomter och att området därför blir för hårt exploaterat. Enligt planbestämmelserna är minsta storlek på fastigheterna mellan 1 000 till 1 500 kvm. Byggrätten är begränsad till en byggnadsarea för huvudbyggnad per fastighet om 140 kvm och en sammanlagd byggandsarea för komplementbyggnader om 80 kvm.

Genom länsstyrelsens beslut att upphäva viss del av den antagna detaljplanen, har antalet tomter inom planområdet minskat med ca 10 tomter.

Mark- och miljödomstolen gör bedömningen att det saknas skäl att upphäva detaljplanen med hänsyn till antalet tomter, tomternas storlek och medgiven byggrätt.

Dagvatten

Frågan om omhändertagande av dagvatten från detaljplaneområdet har utretts särskilt i planarbetet av Norrköping Vatten och Avfall AB. Enligt planbeskrivningen krävs det en gemensam enhetlig lösning för att avleda dagvattnet i området. Lösningen som krävs och ska byggas ut är ett kommunalt verksamhetsområde för dagvatten för fastighet och gata. Det innebär att VA-huvudmannen, Norrköping Vatten och Avfall AB, enskilt tar ansvar för att leda dagvatten till recipienten Östersjön utan att använda områdets och vägföreningens befintliga lösningar.

Enligt mark- och miljödomstolen är frågan om omhändertagandet av dagvatten från planområdet tillräckligt utrett inom ramen för framtagandet av den aktuella detaljplanen. Det saknas därför skäl att på de av klagandena anförda grunderna vad gäller omhändertagande av dagvatten upphäva planen.

Trafikfrågor

De klagande har oroat sig för att ny bebyggelse kommer att innebära ökad trafikbelastning på främst vägen Världens ände.

Av planbeskrivningen framgår att vägen Världens ände är smal med många kurvor. Det finns idag ett antal mötesplatser och inom planområdet ska nya sådana iordningställas där det är lämpligt. Vägen ingår i en vägförening (samfällighetsförening) och nya fastigheter bör ingå i denna, alternativt bör en ny samfällighetsförening bildas. Enligt mark- och miljödomstolen har frågan om ökad trafikbelastning på det befintliga vägnätet inom planområdet och hur frågan om trafiksäkerheten kan lösas behandlats på ett tillräckligt tydligt sätt i planarbetet. Det finns därför inte skäl för att upphäva planen på den grunden.

Strandskydd

Strandskydd gäller inom land- och vattenområde intill 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd. Länsstyrelsen har den 14 december 2018 förordnat

att strandskyddet upphävs inom kvartersmark för bostäder samt lokalgator. Inom övriga delar av planområdet, bl.a. vattenområdet gäller strandskyddsbestämmelserna. Det innebär att det krävs strandskyddsdispens för att t.ex. anlägga bryggor och andra anläggningar eller för uppförande av sjöbodar inom det med "N" betecknade området mellan havet och vägen Världens ände. Enligt mark- och miljödomstolen innebär den antagna planen att tillräcklig hänsyn tagits för att tillgodose de allmänna intressen som strandskyddet är till för att skydda. Det finns därför inte skäl att på den grunden upphäva nämndens besluta att antaga den aktuella detaljplanen.

Sammanfattning

Mark- och miljödomstolen gör sammanfattningsvis bedömningen att det inte finns grund för att på upphäva Stadsplaneringsnämndens beslut att antaga den i målet aktuella detaljplanen. Den utbyggnad med nya bostäder som detaljplanen syftar till är också förenligt med Norrköpings kommuns översiktsplan. Vad de klagande anfört i sina respektive överklaganden föranleder inte domstolen att göra någon annan bedömning. Deras överklagande ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 16 mars 2020.

Bengt Johansson

Lars Fransson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Bengt Johansson, ordförande, och tekniska rådet Lars Fransson. Föredragande har varit beredningsjuristen Nina Knobloch-Blomqvist.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.